ידיעות

"יסודי התורה" לתלמידים

י"ל ע"י ישיבה תורה ויראה דרבינו יואל מ'סאטמאר

נתייסדה ע"י כ"ק מרן רבינו הקוה"ט בעל דברי יואל זצוק"ל - בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

וויליאמסבורג • קרית יואל • בארא פארק • לאנדאן • ירושלים • בני ברק

פרשת במדבר • ברכות נט: - סא:

יום א' ~ ברכות נט:

די ברכת "הטוב והמטיב" אויף "שינוי יין".

די גמרא זאגט: אויב א מענטש טרינקט וויין (צוזאמען מיט נאך מענטשן), און נאכדעם ברענגט מען אריין צום טיש א אנדערע מין וויין וואס איז בעסער פונעם ערשטן מין, דארף מען דערויף מאכן די ברכה **"ברוך אתה וכו' הטוב והמטיב"**, צו דאנקען השי"ת אויף די פרישע הנאה וואס ער האט פון דעם בעסערן וויין. [די ברכה מאכט מען אבער נאר ווען מען טרינקט עס צוזאמען מיט אנדערע מענטשן, ווייל חז"ל דרש'ענען "הטוב לדידיה והמטיב לאחריני", דאס מיינט אז ער האט הנאה צוזאמען מיט אנדערע אידן. דעריבער מאכט מען נישט די ברכה אויב מען טרינקט אליינס וויין].

די הלכה איז נאר געזאגט געווארן ווען מען טרינקט וויין, אבער ביי ברויט און אנדערע מאכלים איז נישטא אזא הלכה אז מען דארף מאכן הטוב והמטיב אויף א בעסערער מין ברויט וכדו'. עס שטייט דערויף פארשידענע טעמים, דער "רבינו בחיי"[1] זאגט א שיינעם טעם, וויבאלד מיר וויסן דאך שוין אז די ברכה "הטוב והמטיב" האבן חז"ל מתקן געווען באמת צו דאנקען השי"ת אז די "הרוגי ביתר" זענען געקומען לקבורה, (און שפעטער האבן די חכמים מתקן געווען צוזאגן די ברכה צום סוף פון ברכת המזון), קומט אויס אז הטוב והמטיב איז א רמז צום "יזכיר לו יום המיתה", און וויבאלד "וויין" קען דאס מערסטע צוברענגען א מענטש צו עבירות, דורך שיכרות, דערפאר האט מען דוקא אויף וויין מתקן געווען דעם "הטוב והמטיב" צו דערמאנען דעם מענטש וואס דער סוף פון א מענטש איז, כדי ער זאל נישט צוקומען צו שחוק וקלות ראש.

אויב מען ברענגט אריין דעם בעסערן וויין פארן כוס פון ברכת המזון, דארף מען נישט מאכן דערויף "הטוב והמטיב", וויבאלד מען זאגט דאך שוין סיי ווי הטוב והמטיב ביי די ברכות פון ברכת המזון.

למעשה איז דער מנהג העולם אז מען מאכט געווענליך נישט די ברכה, די סיבה איז, ווייל עס פעלט זיך אויס נאך פארשידענע פרטים אין די הלכה מען זאל קענען מאכן די ברכה, און געווענליך איז עס נישט שייך. (פארשטייט זיך אז אויב עס שטימט מיט אלע פרטים דארף מען יא מאכן די ברכה). דעריבער - זאגן די פוסקים - זאל מען לכתחלה זיכער מאכן אז אלע וויינען וואס מען וויל טרינקען ביי די סעודה זאלן ליגן אויפן טיש בשעת ער מאכט דעם "בורא פרי הגפן", אזוי איז מען זיכער נישט מחוייב צו מאכן שפעטער הטוב והמטיב, און עס ווערט נישט קיין ספק ברכה.

יום ב' ~ ברכות ס.

דער כח פון בטחון.

די גמרא פארציילט: דער הייליגער תנא הלל הזקן איז אמאל אהיים געקומען פון א ווייטן וועג, אנקומעדיג אין זיין שטאט האט ער געהערט א ווי געשריי, האט הלל זיך אנגערופן: איך בין זיכער אז דער געשריי קומט נישט פון מיין שטוב. איז די גמרא מסביר אז הלל איז געווען זייער גרויס מיט די מדת הבטחון, און ווער עס איז א בעל בטחון וועט קיינמאל נישט מורא האבן אז עס האט אים פאסירט עפעס א צרה ח"ו, ווי דער פסוק זאגט "משמועה רעה לא ירא נכון לבו בטוח בה' ", ווער עס האט בטחון האט נישט מורא פון קיין שלעכטע בשורות, דערפאר איז הלל געווען אזוי רואיג און זיכער אז ביי אים האט נישט פאסירט קיין שום שלעכטס.

די מפרשים פרעגן: האט דען קיינמאל נישט פאסירט קיין צרה ביי א ערליכער איד א בעל בטחון ?, וואס מיינט די גמרא צו זאגן אז א ערליכער איד האט נישט וואס מורא צו האבן פון קיין שלעכטס ? דער תירוץ דערויף איז, "בטחון" מיינט נישט דוקא אז מען גלייבט אז עס וועט גארנישט פאסירן קיין שלעכטס, נאר בטחון מיינט אז אפילו אויב עפעס פאסירט ח"ו ווייסט מען אז אלעס קומט פונעם גרויסן טאטן אין הימל וואס טוט אלעס נאר צוליב זיין גרויס ליבשאפט צו אונז, און מיר פארלאזן זיך אויף אים "כגמול עלי אמו", ווי א קליין קינד וואס פארלאזט זיך אינגאנצן אויף זיין מאמע, און דערפאר איז נישטא קיין שום סיבה צו האבן פחדים און דאגות "אפשר וועט ח"ו פאסירן א צרה וכדו'". דאס איז די מעלה און ריוח פון א איד וואס ארבעט אויף בטחון אז "משמועה רעה לא ירא", ער האט נישט קיין מורא און פחד פון גארנישט, ער פילט זיך קיינמאל נישט פארלוירן.

און דאס האט הלל אויך געמיינט צו זאגן אז עס איז זיכער אז די געשריי קומט נישט פון זיין שטוב, ווייל הלל האט אויסגעלערנט זיין שטוב אז אפילו אויב עפעס פאסירט ח"ו שרייט מען נישט סתם קיין קולות פון פחד און בהלה, נאר מען איז זיך מחזק מיט אמונה און בטחון, און מען איז מתפלל אז מען זאל זוכה זיין צו זעהן נאר אפענע חסדים פונעם הייליגן באשעפער.

די גמרא לייגט צו נאך א מעשה. איינמאל איז א תלמיד פון ר' ישמעאל ב"ר יוסי געגאנגען צוזאמען מיט זיין רבי'ן אין די גאסן פון ירושלים, אזוי גייענדיג האט ר' ישמעאל באמערקט אז דער תלמיד ציטערט זייער שטארק, זאגט אים ר' ישמעאל "א ערליכער איז דארף נישט מורא האבן פון גארנישט". האט דער תלמיד געפרעגט עס שטייט דאך א פסוק "אשרי אדם מפחד תמיד" (וואויל איז דעם מענטש וואס ציטערט שטענדיג) ?, האט אים ר' ישמעאל געענטפערט, דאס איז נאר געזאגט געווארן "בדברי תורה", דאס מיינט אז מען דארף זיך זארגן מען זאל נישט פארגעסן דאס לערנען וכדו', אבער פון גשמיות'דיגע זאכן טאר מען נישט מורא האבן. דעם יסוד פלעגט רבינו הק' זי"ע שטענדיג חזר'ן, אז בטחון דארף מען האבן אויף גשמיות'דיגע זאכן, אבער ווען עס קומט צו רוחניות טאר מען נישט זאגן "איך דארף גארנישט טוהן, עס וועט זיכער אלעס זיין גוט", נאר מען דארף זיך זארגן און טוהן פעולות, אז דאס לערנען זאל נישט ווערן פארגעסן, און אז מען זאל שטענדיג בלייבן ערליך און אפגעהיטן.

יום ג' ~ ברכות ס:

די סדר פון די "ברכות השחר".

אין דעם עמוד גמרא ווערן אויסגערעכנט אסאך ברכות וואס מיר זאגן יעדן טאג. דאס ערשטע לערנען מיר אז ווען א מענטש גייט ארויס פון בית הכסא דארף

---

1 איינער פון די גדולי הראשונים. ער האט מחבר געווען דעם וואונדערליכן ספר "בחיי" על התורה, וואס איז פול מיט דברים נפלאים אויף די פרשיות השבוע

ער מאכן די ברכה פון **אשר יצר**,[2] נאכדעם רעכענט די גמרא אויס אלע ברכות וואס מיר זאגן אינדערפרי נאכן אויפשטיין, וואס דאס ווערט אנגערופן די "ברכות השחר".

די סדר הברכות אין די גמרא איז: תיכף ווען מען וועקט זיך אויף פון שלאף זאגט מען די ברכה **"אלהי נשמה"**, וואס דארט דאנקט מען השי"ת פארן צוריקגעבן די נשמה יעדן טאג. דערנאך ווען מען הערט דעם קול פונעם תרנגול וואס קרייט יעדן אינדערפרי מאכט מען די ברכה **"הנותן לשכוי** (תרנגול) **בינה וכו'**. נאכדעם זאגט מען די ברכה **"פוקח עורים"**, צו לויבן דעם באשעפער אז די אויגן קענען זעהן נאכן זיין פארמאכט א גאנצע נאכט. ווען מען זעצט זיך אויף אויפן בעט זאגט מען **"מתיר אסורים"** (ווייל ביים שלאפן זענען די איברים פונעם מענטש אזוי ווי געבינדן). ווען מען טוט זיך אן דעם העמד (זייענדיג נאך אין בעט) זאגט מען **"מלביש ערומים"**. ווען מען שטעלט זיך אויף אראפצוגיין פון בעט זאגט מען **"זוקף כפופים"**. ווען מען שטעלט אראפ די פיס אויף דער ערד זאגט מען **"רוקע הארץ על המים"**. ווען מען הייבט אן צו גיין זאגט מען **"המכין מצעדי גבר"**. ווען מען טוט אן די שיך זאגט מען **"שעשה לי כל צרכי"** (ווייל אן די שיך קען מען נישט ארויסגיין פון שטוב צו ערלעדיגן אלעס וואס מען דארף). ווען מען טוט זיך אן א גארטל זאגט מען **"אוזר ישראל בגבורה"**, און ווען מען טוט זיך אן א צודעק אויפן קאפ מאכט מען די ברכה **"עוטר ישראל בתפארה"**, (ביי די 2 ברכות זאגט מען "ישראל", ווייל נאר אידן טוען דאס).

דערנאך טוט מען אן דעם טלית און מען מאכט די ברכה **"להתעטף בציצת"**. און ווען מען טוט אן די תפילין "של יד" זאגט מען **"להניח תפילין"**, און אויפן **"של ראש"** זאגט מען **"על מצות תפילין"**. נאכדעם וואשט מען זיך די הענט ספעציעל צום דאווענען און מען זאגט **"על נטילת ידים"**. דערנאך וואשט מען זיך אפ דעם פנים און מען זאגט די ברכה **"המעביר שנה מעיני וכו'"**, די גאנצע נוסח ביז הגומל חסדים טובים לעמו ישראל.

עס איז אינטערעסאנט צו באמערקן אז מיר וויסן דאך אז פון "הנותן לשכוי בינה" ביז נאך "המעביר שינה" זענען דא 15 ברכות השחר, אבער 4 דערפון ווערן נישט דערמאנט דא אין די גמרא. די 3 ברכות: **שלא עשני גוי, שלא עשני עבד, און שלא עשני אשה**, ווערן דערמאנט אין מסכת מנחות. אבער די ברכה **"הנותן ליעף כח"** ווערט בכלל נישט דערמאנט אין חז"ל, נאר די "גאונים"[3] האבן דאס שפעטער צוגעלייגט, און דערפאר איז טאקע דא א מחלוקת הפוסקים צו מען זאל עס זאגן אדער נישט. מיר פירן זיך ווי דער פסק פונעם הייליגן רמ"א יא צו זאגן די ברכה.

מען זעהט פון די גמרא אז די הייליגע חכמים האבן מתקן געווען צו מאכן די אלע ברכות אין א סדר בשעת ווען מען טוט די אלע זאכן. אבער שפעטער האט מען - צוליב פארשידענע טעמים - מתקן געווען צו זאגן די ברכות אין ביהמ"ד אינעם סדר התפלה (און קודם מאכט מען די ברכות: על נטילת ידים, ציצית, און תפילין). די ברכות זאגט מען יעדן טאג, אפילו אויב מען האט נישט געהערט קיין קול פון א תרנגול וכדו', ווייל מיר דאנקען השי"ת אויף די אלע זאכן וואס עס איז דא אויף די וועלט, אפילו אויב מיר האבן נישט יעצט ממש הנאה געהאט דערפון.

יום ד' ~ ברכות סא.

צו וואס איז דער יצר הרע גלייך ?

די גמרא ברענגט א מחלוקת צווישן רב און שמואל איבער דעם מהות פונעם "יצר הרע". רב זאגט אז דער יצה"ר איז גלייך צו א "זבוב" (א פליג), און ער זיצט שטענדיג ביים עפענונג פונעם הארץ פון א מענטש אים צוצורעדן צו זינדיגן, און שמואל זאגט אז דער יצר הרע איז אזוי ווי א "חטה" (א ווייץ קערנדל).ביידע אמוראים ברענגען ראיות פון פסוקים צו זייער שיטה.

עס שטייט דערויף אסאך הסברים וואס די 2 הייליגע אמוראים ווילן אונז לערנען מיטן צוגלייכן דעם יצה"ר צו א פליג אדער א ווייצל. דער גרויסער גאון און צדיק דער "בן איש חי"[4] זאגט א שיינעם הסבר אין זיין ספר "בן יהוידע" (אויף אגדות הש"ס):

באמת איז נישטא קיין מחלוקה צווישן רב און שמואל, נאר יעדער ברענגט ארויס איין נקודה וויאזוי מען דארף אנקוקן די מלחמת היצר. **ווייל א מענטש דארף וויסן אז דער יצר הרע איז זיין גרעסטער שונא, ער איז אויך דער שטן און דער מלאך המות, און ער זוכט נאר דאס שלעכטס פארן מענטש בזה ובבא, און מען דארף אויך געדענקען אז די מלחמה מיט אים איז א שטענדיגע, וואו מען דארף זיך שלאגן א גאנץ לעבן צו בלייבן ערליך. אבער פון די צווייטע זייט דארף מען אויך וויסן אז דער יצר הרע איז באמת באשאפן געווארן פאר אונזער טובה, ווייל דורכדעם וואס א איד האט נסיונות און תאוות רעות, און ער פרובירט זיך צו שלאגן מיטן יצר, איז ער זוכה צו דעם געוואלדיגן שכר לעולם הבא, און אפילו אויף דער וועלט איז מען דורכדעם זוכה צו אלע השפעות טובות מיט שמחת החיים, ולפום צערא אגרא.**

און דאס קומען רב און שמואל אונז אויסלערנען, רב זאגט דער יצה"ר איז ווי א פליג וואס הערט נישט אויף נאכצולויפן דעם מענטש, און וויפיל מאל מען שיקט אים אוועק קומט ער אלס צוריק און ער פייניגט און דערקוטשעט ווייטער, דערפאר דארף מען געדענקען צו פירן א שטענדיגע מלחמה מיטן יצר. לייגט אבער שמואל צו אז מען דארף אויך וויסן אז דער יצה"ר איז אזוי ווי א ווייץ, ווייל ווייץ איז דער קיום העולם, פון דעם מאכט מען ברויט אז מען זאל קענען לעבן, דאס זעלבע איז דער יצר הרע דער קיום פון די וועלט, ווייל דורך די מלחמה איז מען זוכה צו דעם גרויסן לעכטיגן שכר.

יום ה' ~ ברכות סא:

דער כח פון "מסירת נפש".

די הייליגע חכמים דרש'ענען פונעם פסוק "ואהבת את ה' אלהיך וגו' ובכל נפשך" אז א איד דארף שטענדיג זיין גרייט זיך מוסר נפש צו זיין פארן כבוד פונעם הייליגן באשעפער. אויף דעם פארציילט דא די גמרא די באקאנטע מעשה מיטן הייליגן תנא רבי עקיבא וועלכער האט זיך מוסר נפש געווען פאר תורה.

געווען איז דאס ווען די רומיים האבן געמאכט א גזירה אז מען טאר נישט לערנען תורה, ר' עקיבא האט זיך נישט דערשראקן נאר ווייטער געלערנט תורה ברבים פאר תלמידים, איז געקומען צו אים א איד מיטן נאמען פפוס בן יהודה און פארגעהאלטן ר' עקיבא: היתכן, דו האסט נישט מורא פון די רומיים ?, האט ר' עקיבא אים געענטפערט די באקאנטע משל מיטן פוקס וועלכער האט פארגעשלאגן פאר די פיש אז זיי זאלן ארויסקומען פון וואסער אויף די יבשה כדי די פיש כאפערס זאלן זיי נישט קענען פאנגען, האבן אים די פיש געענטפערט: אויף די יבשה זענען מיר דאך זיכער טויט!, דאס זעלבע - האט ר' עקיבא געזאגט - יעצט זענען מיר טאקע אין א סכנה, אבער אויב מיר וועלן נישט לערנען איז עס דאך ח"ו א זיכערער טויט.

שפעטער האט מען טאקע געכאפט ר' עקיבא און אים איינגעשפארט אין תפיסה אין טאג ה' תשרי, און אינעם הייליגן טאג יום כיפור האט מען אים ארויסגעפירט צו הרג'ענען על קידוש ה'. דעמאלטס איז געווען דער זמן קריאת שמע של שחרית, האט ר' עקיבא אנגעהויבן צו ליינען קרי"ש מיט גרויס שמחה, בשעת ווען די רשעים האבן אים געפייניגט מיט גרויסע יסורים. די תלמידים האבן נישט געקענט פארשטיין וויאזוי ר"ע קען אין אזא שווערן מצב ליינען קרי"ש מיט אזא כוונה, האט זיי ר' עקיבא געזאגט: מיין גאנצן לעבן ווארט איך שוין אז איך זאל קענען זיך מוסר נפש זיין פארן הייליגן באשעפער, יעצט אז איך האב די זכיה עס מקיים צו זיין זאל איך עס דען נישט טוהן בשמחה ?. דערנאך האט ר' עקיבא אויסגעצויגן דעם ווארט "אחד" (פונעם פסוק שמע ישראל) און דאן איז ער נסתלק געווארן לחיי העולם הבא.

עס איז באקאנט אז אלע צדיקים האבן א גאנץ לעבן געהארעוועט צוצוקומען צו די מדריגה זיך צו וועלן מוסר נפש זיין פארן הייליגן באשעפער, אבער פארשטייט זיך אז פון פשוט'ע מענטשן פארלאנגט מען נישט די מדריגות, נאר מען דארף וויסן אז צדיקים פלעגן זאגן אז "לעבן" אויף קידוש השם איז א גרעסערע מדריגה ווי צו "שטארבן" אויף קידוש ה', דאס מיינט אז יעדעס מאל וואס א איד איז זיך מתגבר אויף זיין יצה"ר איז ער מקדש שם שמים, בפרט אין די היינטיגע שוואכע דורות בעיקבתא דמשיחא, און צו דעם קען א יעדער איד זוכה זיין יעדן טאג, ווען ער גיבט זיך אכטונג מיט זיין גאנצע התנהגות עס זאל זיין ערליך על פי תורה, איז דאס דער גרעסטער קידוש שם שמים.

---

2 עס איז ידוע אז צדיקים האבן אראפגעלייגט א גרויסע עבודה ספעציעל ביי די ברכה, ווי עס איז באקאנט אז דער הייליגער צאנזער רב זי"ע האט אנגעטון א ספעציעלע בעקיטשע ביים מאכן די ברכה. דערפאר איז שטארק וויכטיג גוט אדורך צו לערנען דעם פירוש המילות פון אשר יצר, אזוי זאגט זיך עס גאר אנדערש

3 אזוי האט געהייסן די תקופה נאך די הייליגע אמוראים און רבנן סבוראי, פאר די תקופת הראשונים

4 דער בארימטער ספרד'ישער גדול רבי יוסף חיים זצ"ל, וועלכער האט געוואוינט אין באגדאד די הויפט שטאט פון בבל - איראק